

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio vigesima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

esse aliter quam sit, & tunc est falsitas.

7. AD PRIMVM argumentum in oppositum dicendum, quod verum dicitur esse perfectio intellectus, quia actus quo intellectus intelligit rem sic esse sicut est, est actus summè conueniens intellectui cuius natura est cognitio rerum, sed ipsum verum formaliter acceptum non est perfectio intellectus, sed est denominatio obiecti conformiter se habentis secundum esse intellectum, & secundum esse reale.

8. Ad secundum dicendum quod illud quod non est ens reale est nihil realiter, est tamen ens rationis. Nam ens diuiditur in ens rationis & ens reale. Quod autè ulterius dicitur, quod homines nituntur ad sciendum veritatem contra arguentes, quia si veritas sit aliquid reale non est aliud quam relatio conformitatis intellectus ad rem intellectam. Constat autem quod non omnes nituntur ad sciendum istam relationem, ergo nec ad sciendum veritatem sic acceptam. Qualiter ergo intelligendum est quod homines nituntur ad sciendum veritatem sic verè, non quod veritas quantum ad id quod dicit formaliter sit obiectum & principaliter cognitum, sed quia homines nituntur scire naturas rerum, & habitudines earum quæ cum cognoscuntur sic esse & sic se habere, prout est in naturis earum, tunc est veritas quæ est conformitas rerum, vt intellectus sunt ad seipsas vt existunt.

QVÆSTIO SEXTA.

Vtrum veritas sit in rebus an in intellectu.

Th. vbi supra.

Secundò queritur in quo sit veritas, vtrum sit in rebus an in intellectu. Et arguitur quod sit in intellectu, primò per dictam Arist. 6. metaphys. qui dicit quod bonum & malum sunt in rebus, verum & falsum in anima.

2. Secundò per rationem, quia relatio est maximè in illo extremo quod dependet, sed veritas est relatio conformitatis intellectus ad rem intellectam, intellectus autem est dependens ad rem intellectam & non e converso, ergo veritas est in eo.

3. IN CONTRARIVM arguitur, quia omnis respectus est in suo fundamento, sed fundamentum veritatis est entitas rerum, ergo in entitate rerum est veritas.

4. RESPONSIÒ. illi qui dicunt veritatem esse respectum realem conformitatis intellectus ad rem intellectam, dicunt quod veritas est in intellectu sicut in subiecto vel potius sicut realis respectus in suo fundamento. Et ad hoc adducunt duas rationes. Prima talis est, quando cum aliquid dicitur tale ex ordine ad aliud in quo consistit & dicitur tale, primò dicitur tale causaliter, & secundum formaliter, sed res dicitur vera illo modo ex ordine ad intellectum, ergo & c. maior declaratur per exemplum, nam quia medicina dicitur sana ex ordine ad animal sanum in quo consistit medicina dicitur sana causaliter & animal formaliter, minor probatur, quia vbi est processus à mouente ad motum consistit in re mota, sed in processu à re ad intellectum est processus à mouente ad motum, ergo, & c.

5. Secundò sic, quia veritas est rectitudo passiva, scilicet rectitudo eius quod rectificatur, quia est imago & exemplatum, sed intellectus se habet ad rem intellectam sicut passivum ad mouens, ergo adæquatio intellectus est veritas formaliter & in re est solum causaliter, & vt sic est causaliter vera.

6. Sed contra hoc arguitur primò, quia inter intellectum diuinum & suum principale obiectum, puta quum intelligit seipsum esse summè perfectum ex nulla parte est adæquatio passiva, & tamen est ibi veritas, ergo veritas non recipit adæquationem passivam.

7. Secundò, quia contingit intelligere verè illud quod nullam entitatem realem habet, sicut quod chimera est chimera, sed talia non entia nihil possunt adæquare sibi realiter, ergo & c.

8. Tertio, quia intellectus potest moueri ad verè intelligendum ab alio quàm à re intellecta (sicut Deus posset mouere intellectum meum ad intelligendum Antichristum futurum) sed talis veritas non consisteret in habitudine intellectus ad rem intellectam à qua non esset motus, ergo veritas non requirit adæquationem passivam ex parte intellectus, vel illius in quo est per eandem rationem, vel per aliam

quas earum, pater quod veritas non est relatio actus intelligendi ad rem intellectam, tanquam mensurati ad mensuram, quia in cognitione Dei respectu sui est veritas, sed ibi non est relatio mensurati ad mensuram, nisi forte secundum rationem, ergo veritas non est relatio mensurati ad mensuram, vel est relatio solum secundum rationem, & non secundum rem, cuius oppositum alii dicunt.

9. DICENDVM est ergo aliter, quod veritas formaliter dicta non est in rebus, sed in intellectu, non quidem subiectiue, sed obiectiue tantum. Quod non sit in rebus pater, quia quicquid est in rebus est in eis circumscripto omni actu intelligendi, sed veritas formaliter sumpta non est sine actu intelligendi, ergo veritas formaliter sumpta non est in rebus. Dico autè formaliter, quia veritas sumpta materialiter vel fundamentaliter bene est in rebus, sicut dictum fuit in præcedente questione.

10. Per idem patet quod veritas non est in intellectu subiectiue, non quidem est in intellectu subiectiue est res vera, & non ratio tantum, veritas autem est ens rationis, vt probatum fuit in præcedente quæstione, ergo ipsa non est in intellectu subiectiue.

11. Relinquitur ergo tertium, quod veritas sit in intellectu obiectiue, non quidem sicut obiectum cognitum principaliter, sed vt quidam modus conueniens rei solè vt est cognitum. Iuxta quod est intelligendum quod sicut distinguimus triplicem actum intelligentium, videlicet simplicem coponentem, & discursivum, sic sunt entia rationis in triplici differentia, quia quædam conueniunt rei, prout est cognitum per intellectum simplicem, sicut vniuersale genus & species. Quædam conueniunt rei, vt est intellecta per intellectum enunciatiuum coponentem vel diuidentem, sicut affirmatio & negatio, & per consequens veritas & falsitas. Alia verò consequuntur rei, prout sunt obiectiue in intellectu discursiuo, sicut antecedens & consequens, syllogismus, enthimema & similia, de quibus omnibus tãquam de entibus rationis considerat logicus.

12. AD RATIONES in oppositum respondendum est primò ad dictam Arist. quod verum & falsum sunt in anima, non quidem subiectiue, sed obiectiue.

13. Ad secundam dicendum, quod relatio realis est potissimè in extremo quod dependet, sed relatio rationis non est in aliquo subiectiue, sed solum in intellectu obiectiue modo quo prius fuit expositum.

14. Per idem patet ad argumentum alterius partis, quia respectus realis est in fundamento, sed respectus rationis qualis est veritas quæ non est aliud quam respectus coloris rei, vt intellecta est ad seipsam, vt existit non est nisi in intellectu obiectiue, tanquam quidam modus conueniens rei solum vt est cognitum.

DISTINCTIO XX.

Sententia huius literæ in generali & specialiter.

Nunc ostendere restat. Superius probauit Magister æqualitatem personarum in magnitudine & æternitate. Hic probat æqualitatem earum in potestate earum. Et diuiditur in duas partes. Primò proponit intentum. Secundò probat intentum. Secunda ibi, Nihil inquit parte minus. Secunda diuiditur in duas. Primò probat intentum per autoritatem. Secundò per rationes. Secunda ibi, Item alio modo. Prima istarum diuiditur in duas. Primò proponit probationem Aug. Secundò excludit duas rationes erroneas. Secunda ibi, Sed inquit pater à nemine. Illa pars in qua probat intentum per rationes diuiditur in tres partes. Primò ponit rationem. Secundò confirmat per simile. Tertio excludit quandam hereticam responsionem. Secunda ibi, Hæc autem per similitudinem. Tertia ibi, Sed fortè dices, Hæc est sententia lectionis in generali.

2. IN SPECIALI verò sic procedit Magister, & primò proponit personas esse æquales in potentia extensiuè, quia quæcumque potest vna persona possunt & alia, & à qua virtute potest vna persona possunt & alia, eadem virtute. Postea probat hoc per autoritatem, & est probatio talis. Si filius habet in potestate minus quàm pater, filius non habet omnia quæ habet pater, sed quæcumque habet pater habet filius, ergo non habet minus in potestate quàm pater. Postea excludit vnam responsionem hereticam ad rationem inductam quæ talis est, verum est quod quicquid habet

habet pater habet filius, sicut bonitatem & potentiam, sed non tantum habet ex quoquoque, quantum habet pater. Hoc autem non videtur verum ex autoritate Iohannis 17. omnia quae habet pater & filius. Hoc autem refellit Augustinus hoc modo. Omnia habet filius quae habet pater, sed omnipotentiam habet pater, ergo tantum de potestate habet filius. Postea excludit aliam responsionem quae talis est, Et si filius omnia habet quae pater habet, tamen pater est potentior filio, quia hoc ipse filio dedit, & ipse a nullo, sed a seipso habet: Sed hoc refellit Augustinus hoc modo, verum est quod pater dedit filio potentiam sibi aequalem vel non. Si aequalem, si pater est omnipotens, & filius est omnipotens. Si non aequalem, tunc non omnia quae habet pater habet filius. Deinde probat aequalitatem personarum in potestate per rationem quae talis est, Si pater genuit filium minore in se in potestate, aut potuit, gignere sibi aequalem & noluit, aut voluit & non potuit. Si noluit & potuit, invidiosus fuit, Si voluit & non potuit, omnipotens non fuit. Quorum utrumque est falsum, ergo impossibile est filium non esse aequalem patri in potestate. Ibidem probat hoc idem per simile, quia in generatione humana pater quanto perfectiorem potest generare filium generat, ergo multo fortius in divinis. Excludit ultimum responsionem haereticam, possit enim dicere ex hoc ipso quod filius est a pater est inqualis ipsi, quam refellit Augustinus, aequalitas & inaequalitas attenduntur secundum quantitatem & non secundum relationem, sed in hoc quod dicimus filium a pater esse non designamus nisi relationem originis, ergo in hoc non designatur inaequalitas patris ad filium. Recapitulat etiam ea quae dicta sunt, & concludit intentionem probatum. Et in hoc terminatur sententia in speciali.

QUESTIO PRIMA.
Utrum filius sit omnipotens sicut pater.
Thom. 1. q. 23. ar. 3. c. q. 4. ar. 1. c. 1. q. 23. ar. 3. c. q. 4. ar. 1. c. 1.

Circa distinctionem istam primo quaeritur, utrum filius sit omnipotens sicut pater. Et videtur quod non, quia illud quod est omnipotens, potest in omnem actum, potentia enim dicitur respectu actus, sed filius non potest in omnem actum sicut pater, quia non potest generare, ergo non est omnipotens. Si dicatur quod potest generare non est posse aliquid, sed ad aliquid. Et ita datur quod filius non potest generare, potest tamen quicquid est possibile. Contra, qui omne dicit, nihil excipit, sed omnia includit. Et quae dicunt quid & quae dicunt ad aliquid, sed omnipotentia dicit potentiam ad omnia, ergo ad ea quae dicunt quid vel ad aliquid.

Item secundum Augustinum lib. contra Maximinum, & habetur in litera, si pater non potuit generare filium sibi aequalem non fuit omnipotens, ergo secundum ipsum omnipotentia se extendit ad generationem filii, sed hanc non habet filius, ergo &c.

3. IN CONTRARIUM est quod dicit Athanasius in simbolo. Omnipotens pater, omnipotens fil. &c.

4. RESPONSIO. Cum omnipotentia dicatur per comparationem ad actum, ut assumptum est in argumentis, actuum autem divinorum quidam sunt essentialia, & transeunt in creaturam ut creare. Quidam vero notionales, & non transeunt in creaturam, ut generare & spirare. De potentia quae est respectu primorum actuum nulla est dubitatio, quin secundum illam aequae sit potens una persona sicut alia, & ad hanc solam forte respicientes sancti dixerunt quod aequae omnipotens est filius sicut pater, & Spiritus sanctus, sicut pater & filius.

De potentia vero quae est respectu actuum notionalem est tota dubitatio, utrum secundum eam filius possit dici omnipotens aequae sicut pater cum non possit in actu in quem possit pater. Et sunt hic plures modi dicendi. Unus est factis superficialis, scilicet quod omnipotentia dicitur solum respectu possibilium, quae autem implicat contradictionem omnino non sunt possibilia, propter quod si aliquid non potest ea quae implicat contradictionem, non propter hoc sequitur quod non sit omnipotens, filium autem generare implicat contradictionem, scilicet quia esset & non esset filius, quia cum in divinis non possunt esse plures patres nec plures filii, si filius generaretur esset pater

& non filius nisi ponerentur plures filii, scilicet ipse & alius qui esset ab eo genitus quod est impossibile, ergo esset filius per passivam & non esset filius sed pater propter activam generationem quod implicat contradictionem, sed patrem generare non implicat contradictionem. Et ideo si filius non generat non est dicendus minus potens, sed pater si non potest generare non esset omnipotens.

11. **11.** Illud autem triuolum est, quia licet non posse ea quae simpliciter implicat contradictionem non deroget omnipotentiam, quia talia nullo modo habent rationem possibilem, tamen non posse ea quae non implicat contradictionem simpliciter, sed quod ad ipsum derogat omnipotentiam, quia talia cadunt sub ratione possibilis simpliciter. Alioquin omne agens posset dici omnipotens, quia potest in omnia quae non implicat contradictionem quod ad ipsum, quod dicitur enim agens potest in omnia praeterquam in illa quorum non habet potentiam. Posse autem illa quorum quis non habet potentiam implicat contradictionem quod ad ipsum. Ex hoc enim dicitur aliquis posse aliquid, quia habet potentiam, & tu dicis quod non habet potentiam, ergo habet potentiam & non habet potentiam quod est contradictio, ergo non posse illa quae non implicat contradictionem simpliciter, sed quod ad ipsum derogat omnipotentiam generare autem filium in divinis non implicat contradictionem simpliciter, alioquin esset impossibile patri, ergo qui non potest generare filium non est simpliciter omnipotens.

12. **12.** Alius modus dicendi est quod filius habet omnipotentiam & omne posse, & est omnipotens dato quod non possit generare. Dicunt enim isti quod potentia generandi non est relatio nec relationem includit intrinsece, licet coexigat eam, sed est essentia diuina quae potest in omne illud quod habet rationem possibilis vel producibilis, & ideo cum eadem essentia diuina sit in patre & filio & Spiritu sancto, in eis est eadem omnipotentia, licet in eis non sit eadem relatio. Et propter hanc omnipotentiam qualibet persona dicitur omnipotens, licet non possit generare, quia ex hoc non dicitur aliquid omnipotens in divinis, quia habet essentiam diuinam sub omni respectu nato fundari in ea quia pater non esset omnipotens cum non habeat essentiam diuinam cum relatione filiationis, sed ex hoc solo dicitur aliquis omnipotens quia habet essentiam diuinam quae sola est omnipotentia. Hanc autem habet qualibet persona diuina. Et ideo qualibet est simpliciter omnipotens, & tamen non qualibet potest generare sed solum pater, quia potentia generandi ad explendum actum generationis coexigit relationem paternitatis constitutorem personam primam, licet eam intrinsece non includat sicut declaratum fuit supra dist. 7. Hanc autem non habet nisi in supposito patris ideo solus pater potest generare & non aliae personae, licet habeant eandem potentiam quam & pater.

13. **13.** Hic autem modus licet sit probabilis, habet tamen quaedam dubia. Primum est, quia assumit quod potentia generandi nihil dicit intrinsece nisi essentiam diuinam quod non omnes concedunt, ut patuit supra dist. 7.

14. **14.** Secundum est, quia videtur inconueniens quod aliquis dicatur habere aliquid posse, quod nullo modo potest in esse poni. Sed potentia & posse quae habet pater ad generare nullo modo potest poni in esse in filio, ergo nullo modo illa potentia & illud posse quod est in patre est in filio, non habet ergo omnipotentiam quam habet pater.

15. **15.** AD HOC dicunt aliqui quod potentia generandi & posse possunt poni in esse in filio hoc modo, scilicet quod filius generetur, vel sit generatus & non quod generet, quia eadem potentia & idem posse est quo filius potest generari, & pater potest generare.

16. **16.** Sed contra, potentia pertinet ad omnipotentiam est actiua, ergo debet poni in esse per modum potentiae actiuae, sed cum potentia generandi ponitur sic in esse quod aliquid generetur, vel sit genitum, non ponitur in esse per modum potentiae actiuae, sed potius per modum potentiae passivae, ergo male.

17. **17.** Tertio, quia si idem lumen vel simile quod est in sole ad illuminandum & calefaciendum esset in alio ad illuminandum & non ad calefaciendum, vel econuerso illud non diceretur aequae potens sicut sol, ergo a simili licet in filio

quaest.

Th. 1. q. 23. ar. 3.

11

filio sit eadem essentia que sola est potentia sicut in patre, tamē quia in patre est ad plures actus quam in filio, filius non potest dici a que potens sicut pater.

13. Quarto, quia potentia nunquā dicit essentiam absolute, sed ut est principium actus, ergo ubi eadē essentia est in pluribus sic quod in vno eorū potest aliqūe actum principiare, in alio autem nō potest non propter aliquod impedimentum, sed quia talis est natura essentia, in illis potest dici eadem, sed non eadem potentia, quia potentia dicit principium actus. Dico autem quando nō est ex impedimento, sed ex natura talis essentia, quia si non posset principiare actum propter aliquod impedimentū, nihilominus diceretur potentia quavis impedita, sed quando est ex natura rei, quod non possit talē actum principiare, tunc nullo modo habet rationem potentia: nunc est ita quod essentia diuina in filio nō potest in actum in quem potest in patre non propter aliquod impedimentum.

(Abist enim aliquid tale estimari in diuinis) sed hoc habet natura essentia diuina in filio ex hoc quod non est in eo, nisi ex plera sua prima fortitudine que est ad actum generandi, ut supra patuit, dist. 7. ergo licet in filio sit omnis essentia que est in patre, tamen in eo non est omnis potentia que est in patre, nec per consequens debet dici omnipotens sicut pater.

14. Tertius modus dicendi est, qd potentia que est ad actus notionales, ut sunt generare & spirare nō cadit sub omnipotentia. Et ideo potentia habere ad tales actus, vel carere ea non augeat vel minuat omnipotentia. Cuius ratio est duplex. Prima est, quia Deus nō dicitur potens a potentia passiva, sed ab activa, & omnipotēs ab omnipotentia activa. Potentia autē activa non est activa per comparationem ad esse eius, cuius est potentia activa, quia ipsa est iam entis in actu, sed dicitur activa, quia potest aliud agere, ut sic dicatur aliquid pōnēs per potentia actiuam, non quia potest esse, sed quia potest agere. Et omnipotēs, non quia possit omnia esse, sed quia potest omnia agere, ergo si sit aliquid agere quod sit realiter ipsum esse agentis tale agere nō respicitur a potentia verē activa, nec cadit sub omnipotentia. Tale autē est generare in diuinis respectu patris, quia omnino idē est realiter generare & esse patrem. Et ideo sicut non posse esse patrem non arguit in filio impotentiam, sic non posse generare non arguit impotentiam, vel diminutionem potentia: in eo.

15. Sed contra istam rationē obicitur sic. Spirare nō est aliquid agere quod sit realiter ipsum esse agētis. Per spirare enim nullū suppositū constituitur diuina in esse suppositi, ergo ad posse spirare directē ordinatur potentia verē activa cuius defectus arguit diminutionē omnipotentia: sed Spiritus sanctus non potest spirare, ergo non est omnipotens, quod est æquē inconueniens sicut de filio.

16. Et dicendum qd spirare est aliquid agere quod est ipsum esse agentis s. patris & filii, sicut enim dictū fuit supra dist. 11. suppositū habēs plures proprietates relatiuas, ut pater & filius per vnam earū non distinguitur ab omnibus aliis, sed per omnes, nec per vnam tantū constituitur in esse suppositi incommunicabili & distincto, sed per omnes licet per vnam primū & illa dicitur personalis. Cetera tamen concurrunt quasi secundario ad perfectā constitutionē suppositi: & istud plenius fuit declaratū prius, vnde ratio saltem assumit quia per spirare constituuntur in esse suppositi tam pater quam filius ut distinguuntur secundum suppositum a Spiritu sancto, licet neuter eorum primū constituatur in esse suppositi per spirare.

17. Ratio secunda talis est, potentia que est verē & proprie activa est transmutatiua vel productiua eius quod est verē & proprie aliud vel alterū. Hoc patet ex propria ratione potentia: actiuæ que ponitur, s. metaphys. sed potentia generandi vel spirandi non est transmutatiua vel productiua alicuius, quod sit verē & proprie alterum seu aliud, ergo non est verē & proprie activa, maior pater, minor probatur, quia sola relatio nō facit aliud proprie, sed essentia vel substantia nec alterū, sed qualitas. Cum ergo supposita diuina differat sola relatione, patet quod inter ipsa non est proprie aliud nec alterum nisi secundū quid, & cum determinatione, scilicet aliud suppositum. Relatum ergo in vno non est verē & proprie potentia actiua respectu alterius, & sic potentia generandi & spirandi non

continentur proprie sub potentia actiua, nec per consequens sub omnipotentia. Carere ergo tali potentia non derogat omnipotentia.

18. Ad PRIMVM argumentum dicendum, quod potentia actiua est proprie respectu actus per quem producit id quod verē & proprie est alterum vel aliud, & nō est ipsum esse agentis, generare autem est id ipsum quod patrem esse, nec est actus quo producat id quod est verē & proprie aliud siue alterum, propter quod respectu talis actus non est proprie potentia actiua, vnde bene dicunt illi qui dicunt quod posse generare nō est posse quid, sed ad aliquid, quia obiectum talis potentia: non cadit proprie sub obiecto potentia: actiuæ.

19. Ad aliud quod contra hoc obicitur, Qui omne dicit nihil excipit, verum est eorum que continentur sub termino distributo, modo omnipotentia dicit potentiam ad omnia non simpliciter, sed que sunt alia vel altera, talia autem non sunt ea que differunt sola relatione, propter quod non cadunt sub distributione.

20. Ad aliud quod dicit Aug. quod pater non esset omnipotens nisi posset generare filium sibi æquale, dicendum quod secundū veritatem Aug. dicit hoc non determinando, sed disputando contra Maximū hereticum, ut apparet in litera. In disputando autem frequenter assumit concessa ab aliis, vel ea que apparent in creaturis ad probandum quod intendit, quauis omnino non sint secundū mentem suam que assumit, & sic fortē facit generare filium sibi æqualem, quia hæc videtur ex imperfectione potentia: generatiue, quod concedendum est, quia non est contra propositum nostrum.

QUESTIO SECUNDA

Verum in diuinis sit ordo natura.

Secundo queritur verum in diuinis sit ordo natura. Et videtur quod non, quia ordo includit prius & posterius, sed in diuinis non est prius & posterius, ergo nullus ordo. Item cuiuscumque est ordo ipsum ordinatur, sed in diuinis natura non ordinatur, ergo in diuinis non est ordo saltem natura.

2. IN CONTRARIUM est quod dicit Aug. contra Maximū, quum dicitur filium esse a patre, non significatur inæqualitas substantia: sed ordo natura.

3. RESPONSIO. Dicenda sunt duo. Primum est, quod in diuinis est ordo. Secundum est, quod ibi est ordo natura. Primum patet sic, vbi cumque est pluralitas sine ordine, ibi est confusio, sed in diuinis est pluralitas sine confusione, ergo illa pluralitas non est sine ordine. Iuxta quod intelligendum, quod ordo vnum supponit, & in alio eius ratio formalis consistit, illud quod præsupponit ordo est distinctio ordinabilis, vbi enim est aliquid tantū vnum & indistinctum ibi impossibile est esse ordinem realem. Illud autem in quo formaliter ratio ordinis consistit est habitudo eorū inter se & ad aliquid primum. Quod autem hæc habitudo sit secundum prius & posterius duratione ut in tempore, siue secundum superius & inferius positione, ut in loco vel dignitate, siue secundum propinquius & remotius, mediatus & immediatus, vel aliter qualitercumque totum est extra rationem ordinis absolute accepti. Ex quibus potest formari talis ratio, vbi cumque sunt plura realiter distincta habentia certam & determinatam habitudinem ad se inuicem & ad aliquid primum, ibi est realis ordo, sed in diuinis sunt plura supposita distincta realiter habentia inter se determinatam habitudinem, & ad aliquid primum, ergo &c.

4. SECUNDO patet, scilicet quod in diuinis est ordo natura, nisi quod distinguendum est de natura. Vno enim modo accipitur natura pro essentia rei completa, vel pro parte essentia: Alio modo pro generatione vel productione viuentiū, que proprie dicuntur nasci, ut apparet ex quinto Metaphysice. Primo modo non est ordo natura: in diuinis, sed secundo. Primum patet sic: realis ordo

q. 2. m. 22.

Cap. 12.

sub. 7. q. 1.

ordo requirit distinctionem realem, sed in diuinis non est realis distinctio naturae, accipiendo naturam pro essentia vel pro parte essentiae, ergo &c. Secundum patet, & quia ubique in uiuentibus inuenitur principium, ex quo aliud & quod est ex principio naturaliter, ibi est ordo naturae, hoc est naturalis originis, sed in diuinis est principium ex quo aliud est naturaliter, ex patre enim est filius naturaliter tanquam principium ex principio, & ab utroque est Spiritus sanctus eodem modo, ergo in diuinis est ordo naturae, hoc est, naturalis originis.

5 AD PRIMVM argumentum patet solutio ex iam dictis. De ratione enim ordinis absolute accepti non sunt prius & posterius, sed habitudo distinctorum ad se inuicem, & ad primum, & hoc bene est in diuinis. Est enim prima persona, secunda, & tertia, licet ibi non sit prior persona & posterior. Primum enim, secundum, & tertium, dicunt solum ordinem, sed prius & posterius excessum & defectum qui non est in diuinis.

6 Ad secundum dicendum quod ordo dicitur alicuius dupliciter, vel ut subiecti quod ordinatur, vel ut rationis secundum quam ordo attenditur, primo modo est in diuinis ordo personarum, tanquam eorum quae ordinantur, sed secundo modo est ibi ordo naturae accipiendo naturam non pro essentia, sed pro naturali origini.

DISTINCTIO XXI.

Sententia huius distinctionis in generali & speciali.

Hic oritur quaestio. Superius ostendit Magister aequalitatem diuinarum personarum. Et quia visus fuit quibusdam locutionibus, in quibus dictiones exclusivae terminis personalibus adduntur, ut cum arguitur solus pater habet tantum de potentia, quantum omnes tres personae simul, & similia. Hic inquit de veritate huius locutionis, qualiter, scilicet huiusmodi dictiones exclusivae non minus diuinis possunt adiungi. Et diuiditur in tres partes, secundum tres quas mouet. Secunda ibi. Post haec autem quaeritur. Tertia ibi, sed iterum arguitur. Cuilibet quaestioni adiungitur suam solutionem. Haec est diuisio & sententia in generali.

2 IN SPECIALI vero sic procedit. Et quaerit primum cum fuerit dictum quod tantum est solus pater vel filius solus, vel Spiritus sanctus, quantum sunt illae tres personae, pater, filius, & Spiritus sanctus, quomodo est intelligendum cum dicitur solus pater & solus filius, cum nunquam sit pater sine filio, nec filius sine patre, & respondet dicens quod per hoc non excluditur una persona ab alia, sed quia propriae relationes ita conueniunt uni quod non alteri: unde sensus est, solus pater qui ita est pater quod nullus alius est pater in diuinis. Similiter solus filius qui ita est filius quod nulli alii conuenit filiatio diuina. Postea quaerit utrum ista sit vera solus pater vel solus filius est Deus. Et dicit quod non sunt concedenda propter hoc quod aliae personae sunt exclusae a diuinitate, nec ista est concedenda, pater & filius est solus Deus, quia esse solum Deum trinitati conuenit, & non uni tantum personae. Postea quaerit quomodo dicatur solus Deus est trinitas ipsa cum habeat consortia angelorum & sanctarum animarum. Et respondet quod ideo potest dici solus Deus, quod nulli conuenit alii esse Deum: addit etiam quod tanta est coherentia diuinarum personarum, quod una sola nominata non excluduntur reliquae. Haec est sententia lectionis in speciali.

QUESTIO PRIMA.

Utrum dictio exclusiua addita uni correlatiuorum excludat reliquum.

Tho. 1. q. 31. ar. 3.

Circa distinctionem istam quaeritur primum, utrum dictio exclusiua addita uni correlatiuorum excludat reliquum. Et videtur quod non, quia dictio exclusiua, non excludit illud quod est de intellectu rei cui additur, sicut addita toti non excludit partem, vel addita homini non excludit animal: sed unum correlatiuorum est de intellectu alterius, ergo dictio exclusiua addita uni non excludit reliquum.

2 IN CONTRARIVM est quod dicitur primum Physicorum, quod dictio exclusiua addita principio excludit principium, sed principium & principium di-

Quaestio I.

cuntur relatiue, ergo &c.

3 RESPONSI O. Videnda sunt duo. Primum est, quid significet dictio exclusiua, & quid significet circa terminum cui adiungitur. Secundum erit quid habet excludi per dictionem exclusiuam & quid non, & ex his apparet quod quaeritur.

4 QVANTVM ad primum sciendum, quod secundum Philosophum li. Elench. solus idem est quod non cum alio. Aliud importat diuersitatem, cum similitate, vel associationem, non negationem, ergo solus importat negationem associationis cuiuslibet diuersi ab inclusio, vel absolute vel respectu tertii. Et si quidem significet priuationem associationis absolute, sic importat solitudinem, nec recipitur in diuinis, quia nihil est ibi solitarium, & sic consuevit dici quod est dictio cathegorematica. Si autem dicat priuationem associationis non absolute, sed respectu tertii sic accipitur syncathegorematicae, & tunc denotat excludi omne diuersum ab inclusio respectu praedicati, propter quod in omni propositione in qua ponitur dictio exclusiua praedicatum diuersimode comparatur ad inclusum & exclusum, unde omnis propositio talis habet duas alias exponentes, unam affirmatiuam, & aliam negatiuam, ut solus Sortes currit, habet istas duas Sortes currit, & nullus alius a Sorte currit. Et haec tantum de primo.

5 Circa secundum notandum quod cum solus dicat negationem associationis cuiuslibet diuersi ab inclusio, omne illud excluditur quod non est unum cum inclusio per essentiam, vel saltem subiecto, tale enim simpliciter est diuersum. Illud vero quod pertinet ad essentiam inclusi, vel econuerso, vel cum quo inclusum est unum subiecto, quod non fit simpliciter diuersum, non excluditur, hoc autem apparet ex inductione, includitur enim definitio in definito, & omnia superiora in inferioribus, tanquam pertinentia ad eorum essentiam. In toto etiam integrali pars includitur tanquam aliquid de essentia totius. Et ideo dictio exclusiua addita definitioni non excludit definitionem, nec addita inferiori excludit superius, nec addita toti integrali excludit partem, imo potius haec omnia includuntur & inferuntur, sequitur enim solus homo currit, ergo animal currit ergo rationale currit. Et similiter sequitur sola domus est, ergo paries est. Et ratio est, quia quum superiora praedicentur essentialiter de inferioribus, quicquid realiter conuenit inferiori, conuenit etiam cuilibet eius superioriori: Similiter quum pars integralis sit realiter de constitutione totius, ad esse totius requiritur esse partis. Et ideo respectu huius praedicati quod esse totum sumptum cum dictione exclusiua infert partem, non autem respectu alterius praedicati. Non enim sequitur, sola domus est alba, ergo paries est albus, quia tale praedicatum conuenit e potest toti non per talem partem, nunquam tamen respectu cuiuslibet praedicati dictio exclusiua addita inferiori excludit superius, nec addita toti integrali excludit partem nisi praedicatum pertineret ad eorum differentiam. Tunc enim fieret exclusio, sicut dicendo solus homo est specialisissima species, sequitur non ergo animal aut substantia. Similiter sola domus est totum constitutum ex pariete, tecto, & fundamento, sequitur non ergo paries, quia respectu talium non sunt idem, sed diuersa. Simili modo dictio exclusiua addita superiori non excludit inferius nisi respectu praedicati quod pertinet ad eorum differentiam, non sequitur enim, solus homo currit, ergo Sortes non currit, nec tamen infert ergo Sortes currit. Et ratio est, quia dictio exclusiua addita termino communi vel singulari non mutat eius naturam. Et ideo sicut sub termino communi indefinite sumpto non fit descensus, sed est fallacia consequentis, sic sub ipso sumpto indefinite cum dictione exclusiua, non licet descendere nec affirmatiue nec negatiue. Quae autem faciunt unum subiecto cum inclusio non excluduntur: sicut patet in accidentibus coeuentis. Exclusio enim addita tali accidenti non excludit subiectum, nec econuerso. Non enim sequitur solus edificator edificat, ergo Sortes non edificat, nec econuerso, solus Sortes edificat, ergo edificator non edificat, vel ergo albus non edificat, unde. i. Physicorum dicitur quod si accipiantur sola alba albo significante unum, multa sunt, quia aderit albo esse & susceptiuum. Dico autem hoc quando subiectum & accidens significantur in concreto, quia